

مركز جهانی علوم اسلامی
جمهوری اسلامی ایران - قم - ۱۳۵۸
مدرسه عالی امام خمینی (ره)

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
گروه علوم قرآن و حدیث

عنوان:

همزیستی مسالمت آمیز ادیان از منظر قرآن و حدیث

استاد راهنما: حجة الاسلام و المسلمین دکتر حسین علوی مهر

استاد مشاور: حجة الاسلام و المسلمین دکتر احمد مراد خانی تهرانی

دانش پژوه: سید هادی حسن رضوی

سال تحصیلی ۸۶.۸۷

مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه به عهده‌ی نویسنده می باشد .

هر گونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع بلاشکال است و نشر آن در داخل کشور منوط به اخذ مجوز از مرکز جهانی علوم اسلامی است .

تقدیر و تشکر :

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق

از تمام کسانی که در نوشتن این پایان نامه نوعی کمک فرموده اند سپاس
گزاری و تشکر می نمایم.

مخصوصاً از استاد ارجمند و دلسوز و فعال جناب حجة الاسلام و المسلمین
دکتر حسین علوی مهر (دامت برکاته) که مرا در این پایان نامه راهنمایی فرمودند
و زحمتهای زیادی را تحمل فرمودند، تشکر و قدر دانی می نمایم.
و همین طور از استاد مشاور جناب حجة الاسلام و المسلمین دکتر احمد مراد
خانی (دامت برکاته) که مرا در تدوین این رساله از کمک های بی دریغ
خود محروم نساختند تشکر فراوان دارم.

و در پایان برای مسئولین مدرسه عالی امام خمینی رحمه الله علیه، بالخصوص
مدیر محترم مدرسه حجة الاسلام و المسلمین سید سجاد هاشمیان دام ظلّه
توفیق روز افزون به درگاه خداوند متعال مسئلت می نمایم.

تقدیم به:

محضر مبارک حضرت ختمی مرتبت، رحمه للعالمین، احمد مجتبی، محمد مصطفی، «صلی الله علیه وآله وسلم» و اهل بیت طاهرین ایشان که اسوه و نمونه کامل همزیستی مسالمت آمیز برای پیروان همه ادیان هستند..

تقدیم به:

منجی عالم بشریت و امید مظلومان و مستضعفان جهان حضرت امام مهدی صاحب الزمان عجل الله فرجه الشریف که ظالمان و مستکبران جهان را ریشه کن کرده، صلح و آشتی و امنیت کامل را در کل جهان گسترش خواهد داد.

تقدیم به:

پدر بزرگوار و مادر مهربانم که مرا برای تحصیل علوم آل محمد علیهم السلام

تشویق نمودند و به همسر عزیزم که یاریم می کند.

چکیده مطالب :

این نوشتار با موضوع همزیستی مسالمت آمیز ادیان از منظر قرآن و حدیث شامل سه بخش می باشد.

در بخش اول ابتدا کلید واژگان و مفاهیم مربوط به آن مانند همزیستی، مسالمت و دین با توجه به کتب لغت و قرآن کریم مورد بررسی واقع شده است. سپس تحت عنوان کلیات از برخی مسائل مهم مانند همزیستی مسالمت آمیز و ادیان، ضرورت همزیستی مسالمت آمیز، همزیستی مسالمت آمیز از منظر اسلام و غرب، رابطه بین همزیستی ادیان و پلورالیزم دینی و ... بحث و گفتگو شده است.

در بخش دوم برای همزیستی مسالمت آمیز ادیان راهکارهایی از دیدگاه قرآن کریم و احادیث معصومان ارائه شده است. این بخش شامل چهار فصل می باشد. در فصل اول « گفتگو و مذاکره میان ادیان » با استفاده از آیات و روایات به عنوان یک راهکار برای همزیستی بیان شده است. در فصل دوم، سوم و چهارم به ترتیب تساهل و تسامح (رفق و مدارا)، گسترش روابط گوناگون میان پیروان ادیان، دولتها و ملتها، و برقراری معاهدات و پایبندی به آن از راهکارهای همزیستی معرفی شده است.

و بخش سوم در سه فصل موانع همزیستی و عوامل تفرقه و اختلاف میان پیروان ادیان را مورد بررسی قرار داده است. و در آخر نیز یک جمع بندی و نتیجه گیری نهایی از این نوشتار ارائه شده است.

فهرست

۷	طرح تحقیق
۷	۱. تعریف مسئله
۷	۲. سوال اصلی
۷	۳. سوال های فرعی
۷	۴. فرضیه های تحقیق
۸	۵. هدفهای تحقیق
۸	۶. سابقه تحقیق
۹	۷. نوآوری تحقیق:
۹	۸. روش تحقیق:
۹	۹. محدودیتهای تحقیق
۱۰	۱۰. کار بر روی بودن موضوع:
۱۱	پیش گفتار

بخش اول ۱۵

فصل اول: مفاهیم ۱۷

۱۹	۱. همزیستی
۲۰	۲. مسالمت
۲۲	۳. دین
۲۲	الف) دین در لغت
۲۳	نتیجه گیری:
۲۴	ب. دین در اصطلاح:
۲۵	ج) معانی گوناگون دین در قرآن
۲۶	نتیجه گیری:
۲۷	د) ویژگی ها و مشخصات دین از منظر قرآن

فصل دوم: کلیات ۳۳

۳۵	گفتار اول: ادیان و همزیستی مسالمت آمیز
۳۵	دین هندویی

۳۷ دین بودایی :
۳۸ دین زرتشتی :
۳۹ دین یهود
۴۲ دین مسیحیت
۴۴ دین اسلام
۴۷ گفتار دوم: ضرورت همزیستی مسالمت آمیز ادیان
۵۰ گفتار سوم: فلسفه همزیستی مسالمت آمیز از منظر اسلام و غرب
۵۴ گفتار چهارم: فرق بین همزیستی مسالمت آمیز ادیان و پلورالیزم دینی
۵۴ معنای پلورالیزم:
۵۴ منشاء پلورالیزم:
۵۵ تفسیر های مختلف از پلورالیزم دینی:
۵۸ گفتار پنجم:
۵۸ نقش مشترکات در همزیستی مسالمت آمیز ادیان
۵۸ درآمد
۵۹ محدوده مشترکات:
۶۳ بخش دوم: راهکارهای همزیستی مسالمت آمیز ادیان
۶۵ فصل اول: گفتگو و مذاکره
۶۷ درآمد
۶۷ گفتگو و حوار در لغت و قرآن
۶۸ ضرورت گفتگو
۶۹ گفتگو و مذاکره در قرآن کریم
۶۹ آداب گفتگو و مذاکره در قرآن
۷۳ گفتگوی پیامبران و اولیاء در قرآن
۷۴ گفتگوی پیامبران با اقوام شان
۷۴ گفتگوی نوح:
۷۴ گفتگوی ابراهیم خلیل:
۷۵ گفتگوی لوط (ع):

۷۶	گفتگوی پیامبر اسلام (ص) در قرآن:
۸۳	گفتگو و مذاکره از منظر روایات
۸۳	مشروعیت گفتگو و مباحثه:
۸۴	نتیجه گیری:
۸۵	اهمیت بحث و گفتگو در روایات
۸۶	آداب بحث و گفتگو در روایات:
۸۸	سیره عملی معصومان علیهم السلام در گفتگو و مذاکره:
۸۹	گفتگوی پیامبر (ص):
۱۰۰	گفتگوی امام علی (ع):
۱۰۱	گفتگوی امام محمد باقر (ع):
۱۰۱	گفتگوی امام صادق (ع):
۱۰۲	گفتگوی امام رضا (ع):
۱۰۲	نتیجه گیری:

فصل دوم: تساهل و تسامح (رفق و مدارا) ۱۰۵

۱۰۷	درآمد:
۱۰۸	سابقه تساهل در غرب:
۱۰۹	مبانی تساهل در غرب
۱۰۹	مبنای اول:
۱۱۱	مبنای دوم:
۱۱۲	مبنای سوم:
۱۱۳	تساهل و تسامح در اسلام
۱۱۳	دیدگاه اسلام درباره تساهل و تسامح
۱۱۳	حدّ و مرز تساهل در اسلام
۱۱۵	تساهل از منظر قرآن
۱۱۸	فرق بین تساهل و مدهانه
۱۲۰	تساهل در روایات
۱۲۴	نمونه های از تسامح و مدارای پیامبر (ص)
۱۲۶	نمونه های از تسامح و مدارای امامان (ع)
۱۲۹	اعترافات دانشمندان غرب در باره تساهل و تسامح اسلامی

فصل سوم: گسترش دادن به روابط..... ۱۳۳

- درآمد: ۱۳۵
- جهاني بودن خطابه‌هاي قرآن ۱۳۶
- ارتباط با ديگران از منظر قرآن: ۱۳۸
- تذکر: ۱۴۰
- هشدار قرآن نسبت به تهاجم فرهنگي ۱۴۰
- نفي ولايت و سلطه اجانب ۱۴۲
- ارتباط با ديگران از منظر سنت ۱۴۴
۱. روابط اجتماعي: ۱۴۴
۲. روابط اقتصادي و تجاري: ۱۴۶
۳. روابط علمي و فرهنگي ۱۴۸
۴. روابط سياسي و حکومتي: ۱۵۰
- روابط مسلمانان با پيروان اديان ديگر در عصر کنوني ۱۵۳
- روابط جمهوري اسلامي ايران با ديگران ۱۵۴

فصل چهارم: بر قراري معاهدات و پايبندي به آن..... ۱۵۷

- درآمد: ۱۵۹
- اهميت عهد و پيمان از منظر قرآن ۱۵۹
- اهميت عهد و پيمان از منظر روايات: ۱۶۲
- سيره عملي پيامبر و امامان (ع) ۱۶۵
- برخي از عقود اسلامي ۱۶۷
- عقد امان (پناهندي) ۱۶۷
- عقد هدنه (آتش بس) ۱۶۹
- عقد يا قرارداد نمه ۱۷۱
- پيمانهاي پيامبر اسلام (ص) ۱۷۳
۱. منشور مدينه ۱۷۳
۲. عهد نامه پيامبر با مسيحيان نجران ۱۷۸

بخش سوم: موانع همزیستی (عوامل تفرقه) میان ادیان ۱۸۱

فصل اول: مذمت تفرقه و اختلاف در قرآن و حدیث ۱۸۳

درآمد ۱۸۵

مذمت و نکوهش تفرقه و اختلاف در قرآن ۱۸۶

مذمت تفرقه و اختلاف در احادیث ۱۹۱

فصل دوم: پیامدهای اختلاف و تفرقه ۱۹۳

درآمد ۱۹۵

پیامدهای تفرقه از منظر قرآن ۱۹۵

۱. ضعف و پراکندگی، هدر رفتن قوت و شیوع اضطراب: ۱۹۵

پیامدهای تفرقه از منظر حدیث ۱۹۷

۱. سقوط امته ۱۹۷

۲. شکست حق و پیروزی باطل ۱۹۸

۳. محرومیت از خیر و سعادت ۱۹۸

فصل سوم: موانع همزیستی میان ادیان از دیدگاه قرآن و حدیث ۱۹۹

درآمد ۲۰۱

موانع داخلی ۲۰۱

۱. هوسهای نفسانی ۲۰۱

۲. کتمان حق: ۲۰۳

۳. جهل و نادانی ۲۰۴

۴. حکم نمودن بر اساس شائعات ۲۰۶

۵. تعصبات قومی و نژادی ۲۰۸

۶: استفاده از تعبیرات تند و اهانت آمیز ۲۰۹

عوامل خارجی ۲۱۱

۱. شیطان ۲۱۱

۲. رهبران کفر و مستکبران: ۲۱۳

نتیجه گیری ۲۱۵

فهرست منابع ۲۱۷

طرح تحقیق

۱. تعریف مسئله

همزیستی مسالمت آمیز ادیان به معنای ارتباط مسالمت آمیز پیروان ادیان مختلف با یکدیگر و داشتن زندگی با ایده های مشترک است که این موضوع به طور گسترده در قرآن و سنت مورد بررسی قرار گرفته است.

۲. سوال اصلی

آیا از منظر قرآن و حدیث، همزیستی مسالمت آمیز میان پیروان ادیان و ملت های مختلف با توجه به اختلافات فراوان امکان دارد؟

۳. سوال های فرعی

- ۱) مراد از همزیستی مسالمت آمیز ادیان چیست؟
- ۲) مشخصات عمده دین از منظر قرآن چیست؟
- ۳) چه رابطه ای میان همزیستی ادیان و پلورالیزم دینی است؟
- ۴) راهکارهای همزیستی ادیان از منظر قرآن و حدیث چیست؟
- ۵) آیا گفتگو و مذاکره، تساهل و تسامح (رفق و مدارا)، گسترش دادن به روابط و برقراری معاهدات و پایبندی به آن به منظور همزیستی ادیان مؤثر خواهد بود؟
- ۶) نحوه برخورد پیشوایان اسلام با پیروان ادیان دیگر چگونه بوده است؟
- ۷) موانع همزیستی چیست؟

۴. فرضیه های تحقیق

- ۸) همزیستی مسالمت آمیز میان پیروان ادیان و ملت های مختلف از منظر قرآن و حدیث امکان دارد.
- ۹) در قرآن و حدیث راهکارهای همزیستی ادیان تبیین شده است.
- ۱۰) سیره پیشوایان اسلام همیشه بر برخورد مسالمت و احترام آمیز نسبت به پیروان ادیان بوده است.

۵. هدفهای تحقیق

موارد ذیل از اهداف این تحقیق است:

۱۱) بررسی دیدگاه اسلام در باره همزیستی مسالمت آمیز ادیان با تکیه بر قرآن و حدیث، و این که همزیستی مسالمت آمیز یک پدیده جدید و غربی نیست بلکه از چهارده قرن قبل اسلام به این موضوع کاملاً توجه و عنایت داشته است.

۱۲) اثبات این مطلب که اصل و اساس در بر خورد با پیروان ادیان دیگر از نگاه قرآن و حدیث صلح و محبت، عقل و منطق و صبر و تحمل است.

۱۳) اسلام دین همزیستی مسالمت آمیز و کنار گذاشتن اختلافات و تعصبات از جمله جنگ طلبی، خشونت، وعدم تحمل و... است و گفته کسانی را که می گویند: « مادامی که اسلام باقی است صلح و سازش پیروان اسلام، حتی با کلیمی ها و مسیحی ها و از این بالاتر با سائر افراد بشر، یک مسئله لاینحلی خواهد بود^۱ » بشدت رد می کند.

۱۴) ایجاد و گسترش دادن به همزیستی مسالمت آمیز میان پیروان ادیان و بسیج کردن آنها در برابر الحاد و بی دینی و دشمنان دین و انسانیت.

۱۵) فراهم نمودن زمینه های تحقیق و بررسی برای پیروان ادیان درباره دین حق در سایه همزیستی مسالمت آمیز.

۶. سابقه تحقیق

در باره این موضوع، علی رغم توجه و عنایت ویژه قرآن کریم و معصومان (ع) متأسفانه کم کار شده است و آن چنان که در شان این موضوع است از طرف دانشمندان مسلمان کار و تحقیق نشده است. در ذیل به برخی از کتب و مقالات در این باره اشاره می کنیم:

کتب:

۱) اسلام و همزیستی مسالمت آمیز، عباس علی عمید زنجانی

۲) همزیستی مسالمت آمیز در اسلام و حقوق بین الملل، کریمی نیا

^۱. گفته لوریمر، قاضی و حقوق دان اروپایی، به نقل از اسلام و همزیستی مسالمت آمیز، عباس عمید زنجانی ص ۱۳

مقالات:

۱) اصول سیاست خارجی اسلام (صلح و همزیستی مسالمت آمیز) مجتهدی شبستری

۲) بررسی فلسفه همزیستی مذهبی در اسلام، مجتهدی شبستری

۳) مقایسه ای بین اسلام و مسیحیت در مورد همزیستی مسالمت آمیز، عمید زنجانی

۷. نوآوری تحقیق:

این موضوع با اهمیت ویژه خود به ویژه در عصر کنونی به سبکی که در این پایان نامه مطرح شده است به نظر می رسد در حد خود جنبه ای ابتکار و نو آوری را داشته باشد و به الگوی ساختاری خاص تقلید ننموده است و شیوه آن مخصوص به خودش می باشد. مطالب موجود در این زمینه بیشتر جنبه سیاسی دارد و بحث در این زمینه بر محور قرآن و حدیث جنبه ای ابتکاری دارد.

۸. روش تحقیق:

روش تحقیق کتابخانه ای می باشد و از نظر علمی شیوه تحلیلی و توصیفی دارد. در طرح هر یک از بخشها و فصلهای رساله، تلاش بر این بوده است که، ابتداء با استاد محترم را هما در این زمینه مشورت شود، سپس اطلاعات لازم از مدارک گسترده، با مراجعه به کتابخانه های مختلف گرد آوری شود و سپس به تنظیم و تدوین آنها پرداخته شود.

۹. محدودیتهای تحقیق

۱۶) جدید و ابتکاری بودن موضوع تقاضا می کرد که از ساختاری جدید و شیوه ای نو استفاده شود که این کار سخت مشکل آفرین بود.

۱۷) کمبود منابع به ویژه نبودن منبعی مستقل در باره موضوع این تحقیق (همزیستی مسالمت آمیز ادیان از منظر قرآن و حدیث) محدودیت و مشکل دیگری بود.

۱۸) پراکندگی حوزه مطالعاتی رساله را می توان مشکل عمده و چالش دیگری پژوهش به حساب آورد.

۱۰. کار بردی بودن موضوع:

شکی نیست که موضوعات بسیار زیادی برای بحث و تحقیق وجود دارد، چه بسا موضوعاتی که از وسعت و گستردگی بیشتری بر خوردار باشد، و کارهای بیشتری در رابطه با آنها ارائه شده باشد بگونه ای که کار و تحقیق در باره آنها، راه هموار تری و زمینه مساعد تری در پیش داشته باشد. لیکن به نظر نگارنده مهم این بوده است که موضوعی جهت بحث و پژوهش انتخاب گردد که در حد خودش پاسخی برای نیاز های روز باشد، و در عالم خارج دارای کار برد و تأثیر باشد.

ما چه بخواهیم و چه نخواهیم با لآخره در این دهکده جهانی با پیروان ادیان دیگر به ویژه در کشور خودمان همواره مواجه هستیم، و اسلام نیز بعنوان یک دین جهانی ما را به همزیستی مسالمت آمیز و صلح و آشتی با ادیان دیگر حکم می نماید

علاوه بر این شائعات ضد اسلامی دشمنان اسلام به ویژه حکومت های استعماری و اکثر مستشرقان غربی موجب شده است که عده ای نا آگاه یا مغرض روابط اسلام با غیر مسلمانان را بر اساس جنگ و خصومت می دانند. روشن است که این شائعات و تبلیغات دروغین به منظور متنفر کردن پیروان ادیان دیگر از اسلام و جلوگیری پیشرفت برق آسای اسلام است. و در این پایان نامه، به دور از تعصب و عناد و با تمسک به ادله و شواهد روش از قرآن کریم، روایات اسلامی و سیره پیشوایان اسلام، اصالت اندیشه "همزیستی مسالمت آمیز ادیان در اسلام" و راهکارها و موانع آن از دیدگاه اسلام اثبات شود تا بتوانیم در تأمین نیاز های روز و دفع شبهات دشمنان گامی و لو کوچک بر داشته باشیم.

کلید واژگان در فصل بعدی تحت عنوان مفاهیم بررسی خواهد شد.

پیش گفتار

علی رغم این که همه ادیان، تعصبات کور کورانه و جنگ و جدال و کشتار و خونریزی را مطلقاً و به ویژه بر مبنای دین و مذهب بشدت محکوم می کنند متأسفانه تاریخ پر نشیب و فراز بشریت شاهد دشمنی ها و خونریزها و خشونت های مذهبی فراوان بوده است و از این جنگ و جدالها و غارت و کشتارها که عمدتاً به نام دین و مذهب صورت گرفت چنان آثار سوء و شوم و زیانباری به اثر مانده که چهره دین و مذهب را در نگاه مردم متنفر ساخت و اکثر شان بویژه اهالی مغرب زمین نسبت به آثار دین و مذهب در زندگی اجتماعی انسان بد بین و بیزار گشته معتقد شدند که مذهب عامل تفرقه و جنگ و خونریزی میان بشر بوده است لذا باید از صحنه زندگی اجتماعی انسان محو گردد البته این صد در صد غیر منطقی و نادرست است و بیشتر جامعه شناسان و دانشمندان مذهب را از نظر اجتماعی پدیده ای کاملاً مفید بلکه لازم میدانند پدیده ای که برای زندگی اجتماعی انسان منافع بی شماری در بر دارد.

این یک امر مسلم و قطعی است که امنیت و صلح و آشتی در جوامع انسانی تا وقتی نمی تواند جامعه عمل بپوشد که تعصبات کور کورانه دینی و مذهبی و کینه توزی ها و دشمنیهای ناشی از آن وجود داشته باشد؛ اگر فرض بر این باشد که پیروان یک دین و مرام پیروان دین و مرام دیگری را با نگاه بغض و عداوت و کینه بینند و از نا دیده گرفتن حقوق انسانی آنان فرو گذار نباشند و دائماً میان آنها آتش نزاع و دشمنی شعله ور باشد جامعه انسانی چگونه با آسودگی خاطر راه خود را بسوی تکامل پیش خواهد برد و وحدت و پیوستگی انسانی چگونه تامین می شود؟؟ مسلماً تا بساط این خصومتها بر چیده نشود و راه حلهای مناسبی برای این معضل انسانی ارائه داده نشود آرزوی صلح دوستان جامعه بشری همیشه بشکل یک رویائی شیرین باقی خواهد ماند و هیچ وقت شرمنده تعبیر نخواهد شد.

امروزه در جهان بیش از ۶ میلیارد انسان بر روی زمین با عقائد و ادیان و سنن و آداب و رسوم دینی مختلف و قدیمی که گاهی قدمت آنها در هزاران سال ریشه دارد که بوسیله وراثت و تربیت در آنها نفوذ داشته است چطور می توانند با هم یک زندگی بی جنگ و جدال و خشونت و خصومت داشته باشند؟

تنها یک راه در پیش خود دارند و آن هم رعایت کردن و کار بردن به اصول و راه کار های همزیستی مسالمت آمیز با یگدیگراست؛ آن همزیستی که از ایجاد و رشد کینه ها و عداوت های دینی و مذهبی مانع گردد و در عین حال در میان انبوه ادیان و مذاهب و مکاتب فکری جهان دین و مذهب، تلاش و تکاپوی مستمر خود را برای رسیدن به دین اکمل و بهتر با مراعات اصول همزیستی مسالمت آمیز تعقیب و دنبال کند.

از طرفی با توجه به گسترش ارتباطات در جهان امروز و تحت تاثیر قرار گرفتن ملل مختلف از فرهنگ های مختلف و نیز جایگاهی که برای ادیان در جامعه امروز مطرح است و نقشی که برای اسلام بعنوان یک دین پویا و زنده در عصر تمدن قرن بیست و یکم میلادی مطرح است و با توجه به این که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران که بر مبنای دین اسلام استوار بود و کاملاً رنگ دینی داشت و به رهبری مرجع بزرگ دینی حضرت امام خمینی (ره) اسلام از یک افق جدید بنام نظام سیاسی در جهان ظهور کرده است، و راهی نو در پیش روی بشریت کنونی قرار داده است، به جهت این عوامل ما مسلمانها باید بگونه ای حرکت کنیم و با دیگر اقوام و ملل و پیروان ادیان دیگر طوری رفتار کنیم که مطلوب قرآن و سنت می باشد تا این امکان بیش از پیش به وجود آید که اسلام بعنوان کاملترین دین الهی به بهترین نحو و زیبا ترین شیوه به مردم جهان عرضه گردد، چرا که ارائه چهره صحیح و درستی از دین اسلام به تنهایی می تواند زمینه ساز استقبال و پذیرش ارزشهای دینی و باور های توحیدی و مبانی فطری این دین مبین را دنبال داشته باشد که بفرموده خود قرآن برای جهانیان نور و ذکر و هدایت کننده به سوی صراط مستقیم است: **قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَ كِتَابٌ مُبِينٌ^۱**

از طرف خدا نور و کتاب آشکاری به سوی شما آمده است.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ^۲

این قرآن چیزی جز تذکری برای جهانیان نیست.

^۱. مایده / ۱۵

^۲. تکویر / ۲۷

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمٌ^۱

این قرآن به راهی هدایت می‌کند که مستقیم‌ترین است

ودر حدیثی معتبر از امام هشتم (ع) می‌خوانیم: لو ان الناس عرفوا محاسن كلامنا لاتبعونا^۲ ، اگر مردم خوبیها و برتریهای کلام ما را بشناسند همانا از ما پیروی خواهند کرد. و این کار یعنی تبیین درست از اسلام و زدودن غبارهای اتهامات و افتراءات از چهره حق در سطح جهان ممکن نخواهد بود مگر با شناخت و معرفت درستی از روشهای قرآنی و حدیثی برای برخورد و همزیستی با پیروان ادیان دیگر و هدف ما از این نوشتار همین است.

شیوه تعامل با ادیان و ملت‌های دیگر بگونه‌ای که بتوانند در کنار هم زندگی مسالمت آمیز داشته باشند در قرآن کریم و روایات مورد توجه قرار گرفته است که به کمک پروردگار در این نوشتار توضیح خواهیم داد.

^۱ اسراء / ۹

^۲ عیون اخبار الرضا، شیخ صدوق ج ۱ ص ۳۰۸

بخش اول

● مفاهیم

● کلیات

فصل اول

● مفاهيم

در این فصل به واژه های مهم این نوشتار(همزیستی،مسالمت و دین) از لحاظ لغت،اصطلاح و استعمالات قرآنی بحث و بررسی می کنیم ،سپس به برخی از مشخصات یک دین از دیدگاه قرآن اشاره می کنیم:

۱. همزیستی

همزیستی از دو واژه هم و زیست تشکیل یافته است به معنی با هم زندگی کردن . در لغتنامه دهخدا معنایش چنین نوشته شده است : همزیستی یعنی با هم زیستن؛ زندگی دو تن یا دو گروه با یکدیگر در حالیکه شاید مناسب یکدیگر نباشند.^۱

معادل عربی آن عبارت است از:

تصالح: به معنای به هم دیگر نیکی کردن، آشتی نمودن، نیکویی نمودن ، درخواست آشتی، سازش و کنار آمدن.^۲

التعایش السلمی: این بهترین معادلی است برای همزیستی مسالمت آمیز. وقتی گفته می شود: «تعایش القوم بالالفة و المودة» ؛ یا «عاشوا مجتمعین علی الالفة و المودة» معنایش این می شود که مردم بر اساس همزیستی و الفت و محبت با هم زندگی کردند.^۳

و معادل انگلیسی آن که در عصر ما زیاد استفاده می شود "Peaceful coexistence" می باشد.^۴

همان طور که از معنای لغویش پیدا است که می توان این کلمه را در معانی گوناگون از قبیل

^۱ لغت نامه ، علی اکبر دهخدا ج ۴۹ ص ۲۸۷

^۲ فرهنگ بزرگ جامع نوین، احمد سیاح، ج ۱، ص ۱۰۶۷

^۳ المنجد، لویس معلوف، ص ۵۰۳. انتشارات اوی القری، بیروت، لبنان، ۱۴۲۳ ه.ق. چاپ ۳۷.

^۴ فرهنگ اصطلاحات سیاسی، استراتژیک، جغرافی ام البوت و رابرت رجینالد، ترجمه میرحسن لنگرودی، ص ۶۸